

Nr. 19
An. VII.
1833

Gherla
1/13
Nov.

AMICULU FAMILIARU

Apare in 1/13 si 15/27 a lunei. — Pretiulu pre unu anu e 4 fl., 1/2 anu 2 fl.
pentru Romani'a pre anu 10 franci — lei noi.

BETRANII 'SU BUNI LA CASA.

Novela originala premiata cu 100 franci.

(Urmare.)

V.

Stratagem'a lui Petru.

— Par' că-i facatura in cas'a acést'a, — dişe intr'o demanétia practicanulu Campeanu catra colegulu seu Lungu, redicandu-si capulu d'in scrisóre, dupa-ce a ascultatú cátu-va tempu piivindu cu acceptare cátra usia.

— Da ce e? intrebá Lungu incetandu sí elu unu momentu de a scrie.

— Ce e? Da nu suntemu aici, cá osénditi. Domnulu advocatu nu mai are unu surisu, o vorba buna catra noi, cá mai de multu. Apoi cugeti, cá nu scímu lucrá, cá-ci din fačia-i nu mai vedi nici unu semuu de indestulire cu ostenelele nóstre. Pe betranulu acestu de Petru inca scíe padurén'a ce lu-a apucatu de unu tempu incóce.

Totu mireta cá unu ursu, nu-lu poti tramite nicairi, cá-ci tóte tí-le face pe dosu; apoi déca s'a dusu odata, nu dá Ddieu se-lu mai vedi intr'o óra-duóe. L'am tramisú, este o óra, sè-mi aduca tutunu de çigarete si nu mai vine.

— Nu-ti face capulu calendariu, frate Campene — respunde Lungu care erá unu flegmaticu de siեսpredeice probe — cu slabitiunile si necesurile altor'a. Sgarie éca acólea ní papirulu, pana-ce vei ajunge advocatu si lasa lucruriloru cursulu loru naturalu. — Spiriteloru mari nu li este iertatu a-se iritá prin lucruri mici.

— Dà-te dracului cu flegma-ti cu totu. Nu-mi intra in capu, cumu póte fi unu omu cu cincí sémhuri asié de flegmaticu cá tine. Ómenii asié de flegmatici

mi-se paru a fi brósce, si mie in tóta viét'i'a mea mi-a fostu grétia de brósce.

— N'ai dreptu, frate. In flegma jace cev'a maies-teticu, cev'a impunetoriu, ce ne redica susu de-asupr'a celoru-lalte fiintie din natura si chiaru asupr'a semeniloru nostri iritabili. A sè predomni pre sine, este lucrulu celu mai greu, ne invétia philosophii si flegm'a este o continua predominire.

— Predomnéscá-se diavolulu, candu e maniosu; mie scíu, cá nu-mi vine nici in minte, candu-su necagitu.

— Esemple mari te voru indreptá, póte, si pe tine. Si cá sè facemu inceputulu, éca unulu, care credu, cá-ti va stórcé admiratiunea fačia de cei mai renumiti flegmatici depre rotogolulu pamentului, fačia de insulami nostri, de anglesi.

Campianu 'si uitá necasulu de curiositate, cá-ci Lungu, candu 'si luá ostene'l'a sè enareze, scíá sè fia fórté pretrecatoriu.

— Intr'o ospetaria sosira odata duoi anglesi. Lucrulu celu de-antaiu, dupa-ce au intratu in sal'a de man-care, fú, cá-si luara fia-care, fără se dica vre-unu cuventu unulu catra altulu séu cátra ceialalti óspeti pre-sinti, câte o fóia a-mana si cu plaidurile in spate si caciulele in capu se asediara amendoi aprópe de soba pe scaune si incepura a ceti. Dupa unu tempu óre-care unulu dintre anglesi incepe a arucá din tempu in tempu priviri curióse pe ciobótele celui-alaltu, fără inse sè dica unu cuventu. Dupa o diunetate de óra totu-si agrai pe celu-alaltu insulanu dicéundu:

— Sir! —

Celu-alaltu 'si redica capulu d'in diuariu si remane cu gur'a cascata de mirare, că pe elu 'lu agraesce cinev'a.

— 'Ti ardu pantalonii, sir! — dice celu-alaltu.

— Pentru acestu lucru de nimicu me conturbi sir!? Eu vedu de-o diumetate de óra, că-ti arde arip'a drépta a plaidului si nu te conturba in cetire, sir, fú respunsula agraitului, care chiamá pe unu fetioru si-i ordoná, sè-i potolésca pantalonii, ér' elu ceti liniscitu mai departe.

— Spunemi acum, frate Campene, nu e acést'a flegma démua de nisce semidiei — díse cu tóta serio-sitatea Lungu, cătra pretinulu seu, care rideá din anima asupr'a nebunaticiloru de anglesi si uitá numai-decátu necasulu de mai inainte.

— Intru adeveru miaunata flegma — respunse Campeanu, dupa-ce se liniscise puçinu. — Semidiei tei de anglesi ara meritá, sè li-se aprinda odata capurile in locu de pantalonii si plaidu. —

Intre aceste sosi multu asceptatulu Petru, intrandu fàrà sgomotu in chilia, si puse inaintea lui Campeanu o gramada de legaturitie de papire de cigarete si éra se întórse fàrà sgomotu, cum a venitu, cătra usia.

Campeanu, cugetandu că Petru i-a adusu tutunulu asceptatu, cum éra in conversatiune cu Lungu, nu se nici uitá, ce a pusu Petru langa elu.

— Trasnésca si fulgere odata in trèb'a ast'a! — aude de-odata pe neasceptate Lungu, care se apucase éra a scrie, strigându cu furia pe Campeanu, si més'a, la care siedeáu si la care lucráu ambii, se indoi sub o lovitura poteraica a pumnului lui Campeanu.

— Ce-i éra? — intrebá cu sange rece Lungu, privindu liniscitu dar' intrebatoriu in faci'a aprinsa de mania a ortacului seu.

— Ce-i!? Éca vedi! Dobitoculu acestu de Petru 'mi aduse dupa asceptare de dóue óre in locu de tutunu de 60 cr. papiru de cigarete. Acum potu deschide eu dughéna, că se vendiu papiru de cigarete! — respunse Campeanu furiosu.

— Retramite-lu si nu face atát'a vórba in zadaru — díse cu linisce Lungu.

Sè-lu retramitu!? Dar' cugeti tu, că negociatoriulu, care tóta lun'a nu vinde atát'a, n'are atát'a munte, că se nu-lu reprimésca, déca a scapatu odata de elu!

— Déca nu-lu vá primí, aida sè ni-lu impartímu. De dragulu papirului me facu si eu fumatoriu de cigarete. Pana-ce voru tiené papirele, 'mi punu luléu'a in pensiune.

— Bine, dar' tutunu totu nu am. Trebue se mai tramitu pe dobitoculu acestu betranu dupa tutunu si me temu, că acuma 'mi vá aduce bostani in locu de tutunu. Draculu scie, ce i-se invertesce adi prin capulu celu suru. Dóra nu s'a amorisatu cu cei siese-dieci de ani ai sei pe umere.

— Petre! strigá Campeanu.

Petru aparú că unu automatu la usia.

— Poftiti, domnisoru.

— Dupa de ale de cigarete.

— Dupa ce de ale de cigarete?

Nu ti-amu spus eu apriatu, că tutunu de cigarete sè-mi aduci?

— Ba spusu, dar' eu am cugetatu, că nebunulu de arménu scie, ce trebue la cigarete, că totu de alea vinde de candu-i.

— Vedi bine, că scie, dar' la cigarete trebuescu dóue lucruri: tutunu si papiru. Eu te-am tramisu dupa tutunu si mi-ai adusu papiru.

— Bine, că am adusu un'a, că dupa ceealalta inca me potu duce incetu, domnisoru, — respunse Petru mirandu-se acum la rîndulu seu, că ce nu tramite domnisorulu de-odata dupa amendóue si cum se póte asié sfarmá pentru-că a adusu mai antáiu ast'a si nu ce'alalta, candu totu nu-i tréba, pana nu voru fi amendóe la olalta.

Campeanu nu scia, sè ridia séu sè se manie pentru logic'a in neintieleptiune a betranului.

I-dadú éra bani si-lu tramise dupa tutunu, dicîndu numai atát'a:

— Grigi Petre, sè nu-mi aduci acum'a chiaru crastaveti in locu de tutunu; apoi de poti, nu siedé multu pe cale.

— Ce si cugeti, domnisoru, că dóra sciu eu ce-e tutunulu si ce suntu crastavetii. Apoi, cá mai inainte, cătu ai bate in palmi, 'su indereptu cu elu.

Petru s'a dusu, si intru adeveru, reveni indata, si de asta-data spre norocire cu tutunu.

Petru tóta diu'a acést'a aretà o singularia distractiune si confusiune. Nimicu nu i-se pareá la locu; totu luá si puneá, fàrà se scie ce face. Nu-si aflá loculu nicaii, cá s' omulu celu cu consciintia rea.

Dupa-média-dî catra cinci óre, Popénu togmai sosisé dela cãrtile-funduarie si intrase, cum i éra datiu'a de unu tempu incóce, morosu in chilia s'a diu intru, — candu éca si intra iute si sgomotosu Petru, cu faci'a spariata in chilia si strigá lamentandu:

— Ah! domnisoru, ce nenorocire, ce necasu s'a intemplat!

Popénu se întórse dejá dela feréstra, unde éra privindu pe strada, si 'lu intrebá impacientu:

— Ce s'a intemplat?

— Da n'ai auditu, domnisoru!?

Ah! dómne dommedieule, cine ar' fi cugetatu numai eri se patiésca asié!? Póte de atunci e s' mórta!

Popénu deducându din faci'a diformata de durere si din gesturile desperate ale betranului, că nenorocirea trebue se-lu atinga si pre elu, se spariá si se restí catra betranu.

— Cine e mórta? ce s'a intemplat? spune iute si nu me torturá, cucuveica betrana!

— Mai 'nainte audfi pe strada vorbindu-se, că domnisiór'a Aureli'a a esítu la carutiata, afara de orasiu caii s'au spariatu de nu sciu ce, au rapitu-o, au sfarmatu caruti'a si că pe ea au dusu-o tóta sdrobita, póte mórta, acasa.

Lui Popénu la aceste cuvinte i perí vederea, lumea se invertí cu elu, sangele i reci in vine; éra pe aci se cadia la pamentu. Revenindu la sine asié cum a fostu fàrà bätii si pelaria se rapedi din chilia. Abié la pórtá 'lu ajunse betranulu spariatu de faci'a lui galbena cá a unui mortu si-lu facú se precépa, că nu póte esí asié pe strada inaintea ómeniloru si i-i dadú bätiiulu si pelari'a.

Ajunsu in strada nu cautá nici in drépt'a nici in stâng'a, cí grabí inainte catra cas'a Radesciloru aprópe fugindu. Ómenii se uitáu dupa elu cu mirare. Nimene n'a vedíutu pan'acóle pe avocatulu Popénu, — care in co-atingere, cu strainii de-sí totu-de-a-un'a binevoitoriu aveá cev'a recela si reserva in tienuta, ér' pe strada si in locuri publice, prin serio-sitatea faci'ei sale si prin mis-

careea s'a liniscita si mesurata insuflá respectu, — grabindu asié de perdutu pe strada.

Pe calea s'a scurta, abia de unu patrariu de óra, i trecura pe dinaintea ochiloru sei sufletesci tóte intem-
plarle depre urma cu Aureli'a: balulu, iritatieuna lui neesplicabila, duritatea la care l'a rapitu acést'a fačia de Aureli'a, privirea ei rogatória si durerósa, mani'a si amaratiunea lui de atunci si nefericirea sém-tita, decându a ruptu cu Aureli'a.

'Si marturisí in cumplit'a s'a durere, cà retragerea s'a inca a fostu mai multu unu actu de resbunare decâtu de desamagire fačia de Aureli'a. Acum 'si sém-tiá nedreptatea si recunosceá, cà ea n'a potatu sè faca, ce cerea elu in ur'a si mani'a s'a órba. Sém-tiá, cà ar' fi fericitu, déca i-s'ar dá a-si recunósce nedreptatea, a o espiá si a-si cascigá iertare.

Acum'a, candu a perdutu-o, sém-tiá dinsulu, ce a fostu pentru elu Aureli'a. La acelu cugetu, cà póte é mórtá si in acést'a viétiá nu va mai audí vócea ei melodiósa, nú vá poté se se uite priu frumosii ei ochi in fundulu animei ei curate si pline de amoru pentru elu, nu i-vá fi remasu nici macaru o privire de iertare, sém-tiá o durere sfasiatória. In inchipuirea s'a o vedeá culcata in patu fora sém-tiri, tóta sdrobotá si schimosita. Figur'a ei eleganta erá o massa diforma, sangeranda. Frumósulu ei peru blondu plinu de sange si pravu, faci'a ei rapitória sdrobotá si imflata pana la necunóscre; guriti'a ei rumena, carea sciá ride asié de dulce, asié din tóta anim'a, o rana sangerósa, ochii ei angeresci, in cari jacea o lume intréga de fericire imflati si pentru totu-de-a-un'a inchisi. Acést'a icóna a inchipurei sale 'lu aduse aprópe la nebunire. Nu mai vedeá pre nime si nimic'a de icón'a grozava, ce-i stá mereu inaintea ochiloru.

Ajunse la cas'a Radesciloru. — Ómenii treceáu pre dinaintea casei cá de ordinariu. Elu nu observá. — Intrá in curte si apoi in salonulu de primire fara se gasésca pre cinev'a.

Tacerea mormentala, ce domniá pretotindene, 'lu implu de floru. — Tóte s'au finitu, e mórtá, cugetá intru sine.

Nicairi o fiantia omenésca, unu servitoriu, o servitória, depre a caroru fačia sè póta ceti marimea nefericirei sale.

In salonu se opri câte-va minute spre a-si reculege poterile pentru aspectulu grozavu ce-lu asceptá. Dorerea cumplita, ce-i macelariá anim'a, inse 'lu impinse inainte si elu intrá in chili'a Aureliei fara sè bata. Asié cev'a nici nu-i plesni prin minte.

La usia se opri surprinsu, facù ochi mari si din adênculu animei i-se redicá unu oftu de usiorare.

La mesuti'a ei de scrisu, lângá feréstr'a din coltiu, cu spatele catra usia, siedeá incotita si acufundata in cugete Aureli'a. La intrarea sgomotósa a lui Juliu dins'a 'si întórse capulu in drépt'a sè védia, cine e.

— Julie! — eschiamá dins'a la vederea neasceptata a tenerului. Mai multe nu potù dice. Emotiunea puternica ce o cuprinse, i innecá vócea. Tonulu, cu care a pronunciatu acestu unicu cuventu, inse esprimá tóte sém-tiamintele ei, cari o coplesisera la vederea lui: — bucuria, dorere, reprosiare, sperantia, amoru, sfiéla vergurésca si rusinare pentru slabiciunea animei sale fačia de elu.

Popénu stá neclatitu la usia. Intre icónele, ce i-le nalucise spaim'a, la audiulu nenorocirei si dorerea cà acum nu-si vá poté indreptá gresiéla si e des-

tinatu a fi nefericitu tóta viéti'a — si intre realitate erá asié de mare contrastulu, încátu dinsulu nu-si potù inca recascigá ecuilibrulu sufletescu.

Aureli'a intre aceste instrainata de tacerea lui si spariata de aspectulu lui, nu sciá, ce nenorocire va sè o ajunga inca.

Numai intr'unu tardíu díse Popénu — silindu-se la o linisce, ce nu o poteá cascigá si la o recéla afectata dictata de unu restu de pofta de resbunare remasa netopita de spaim'a si durerea de mai inainte:

— 'Mi pare fórte bine, domnisióra, cà ve vedu intréga si sanetósa.

Aureli'a instrainata si totu-odata atinsa cá de ghia-
gia de acést'a agraire ceremoniósá si neasceptata respuase iritata si rece:

— Numai spre a-mi gratulá de sanetatea de care me bucuru v'ati ostenitu pana la noi, dle Popénu?

Acumu fù rîndulu lui Popénu sè sém-tiésca vorbele ceremoniósé cá ferulu rece in sinu; se predomni inse si díse cu cev'a-si caldura.

— Dupa vestea ce primíi mai-nainte si care m'a adusu aici, dupa cele intemperate, amu totu dreptulu a ve gratulá întregitati si sanetati.

— Ce veste? ve rogu! — díse Aureli'a.

— Servitoriulu 'mi spuse inainte de acést'a cu o diumetate de óra, cà esindu la carutiata v'au rapitu caii, au sfarmatu caruti'a, v'au sdrobotu, póte omoritu.

Aureli'a, care sperase, cà recunóscrea nedreptatii sale si amorulu seu, prelânga tóta mani'a via si infocata, l'au adusu pe Popénu la ea, sém-tí dorerea cea mai cumplita la audiulu acestei espicatiuni.

Cu unu tonu, in care vibrá o nespusa dorere si deplina resignatiune a animei sale la tóta furicia in acést'a lume, díse dara aruncându o privire lunga si durerósa spre faci'a lui Popénu:

— Numai vestea unei nefericiri, a mortii mele, v'a potutu dara aduce inca-odata la acést'a casa?

Aureli'a cu acést'a se întórse catra ferésta, cá se ascunda dóue lacrimi mari, cari i-se furisiara din ochi si-i alunecara pe obrazi in josu.

Popénu totu-si le vediura si le sém-tí in acél'a-si momentu ardiendu cá foculu pe anim'a lui. In reflectulu acelorú dóue lacrimi cristaline 'si vediu in tóta hídie-ni'a lorú: violinti'a, necrutierea, nedreptatea si uritiós'a s'a pofta de resbunare, precum si marimea nemeritatului amoru ce-lu nutriá acésta fiantia nobila, catra dinsulu.

Fačia de aceste dóue lacrimi storse priu crudimea s'a 'si pierdù intrunu momentu tóta increderea in sine, totu orgoliulu, ma si stim'a fačia de sine; si se pareá micu la anima, reutatosu, pigmeu sufletescu fačia de caracterulu sublimu alu acestei fete iubitória si in iubirea s'a eroica, — cu unu cuventu unu miserabilu muritoriu, fačia de o dieitate.

Umilitu si totu-odata incuragiatu de aceste lacrimi se apropiá de Aureli'a, i prinse mân'a dréptá, ce jaceá pe spatele scaunului parasitu dela mésa, o acoperi cu sarutari si díse cu o vóce, din care se vedeá, cà totu cuvêntulu i vine din adênculu animei:

— Iérta-me, Aurelia! Lacrimele tale 'mi ardu sufletulu, fia-care 'mi cade cá plumbulu topitu pe anima. In veci nu-mi voiu iertá peccatulu, cà tí-le-amu storsu cu necrutierea mea. Privesce in faci'a mea si vedi, câtu 'mi pare de reu pentru violinti'a, ce ni-a causatu la amendoi, de-sí numai eu erám de vina, atât'a amaru. Crede-me, cà eu am suferitu si mai amaru decâtu tine,

Afara de durerea, ce sântiámu departe de tine, me îngreună și remușcarea consciinței, recunoscerea gresiei mele, pe care nu știámu cum se o marturisescu, cá se-mi remana cev'a-si aparintia de dreptu, candu in totu minutulu sântiámu cá n'amú nici macaru unu graunte din elu.

Cerbici'a mea s'a resbunatu grozavu asupr'a mea. De cându m'amú ruptu de catra tine, n'amú avutu diua buna. Dar' aceste tóte suntu nimic'a pre langa dorerea omorítoria, ce amú sântítu in patrariulu trecutú cátu amú fugitu de acasa pâna aci.

Cugetám, cá te voiu aflá sdrobíta, mórta; si acestu cugetu 'mí versá veninu in aníma. Tóta violint'a si nedreptatea mi-a venitu in minte, indata-ce amú auditu de nenorocirea t'a. Amú vediutu in dens'a mân'a lui Domnedieu, care dupa-ce mi-a vediutu anim'a nedrépta si impetrítá, mi-a taiatú calea, cá se mai potú odata indreptá.

In acestu patrariu de óra greu, am sântítu numai adeveratu, cá pentru mine nu este fericire in lume fàrà de tine. De te aflámu mórta, cumu mi s'a dísu, diu'a de mâne numerá seau cu unu mortu seau cu unu ne-bunu mai multu.

Iérta-me draga. Anim'a t'a nobila vá aflá iertare si pentru unu peccatosu, cá si mine. 'Ti juru cá tóta viéti'a mea vá fi intogmita asia, cá sè te facu a uitá amarulu ce ti-l'amú causatu si se espiezu versarea acestoru lacrimi scumpe.

Aureli'a tremurá de fericire ascultandu cuvintele pasionate de sinacusare si de amoru ale iubítului ei. Faptulu, cá acestu barbatu, care erá asié de rezervatu si de mesuratu față de ómeni straini, si care sciá insufá atát'a respectu chiaru si colegiloru si cunoscutiloru sei, se acusá cu necrutiare inaintea ei si implorá iertarea, i aretà, cátu este de iubita.

Se întórse deci la elu, se uitá in față-i si díse suridiéndu cu fericire printre lacrimi:

— Indata ce me iubesci, cum mai iubitu, Julie, tóte suntu iertate, tóte suntu uitate.

— Déca te iubescu de o suta, de o mia de ori mai multu decâtu pana-acum, fêta scumpa, fêta santa! — eschiamá transportatu de fericire si bucuria tenerulu si o strînsè cu infocare cátra sinu-si.

O sarutare intari pacea, póte mai dulce, mai infocata, mai conscia, decâtu cea de-antã.

Câta bucuria, cáta fericire intru impacãrile aceste ale amorosiloru! Póte pentru-ace'a se cërta asié de iute si usioru, cá sè se póta impacá.

(Va urmá.) G. SACLESIANU.

T i e.

Lina vréu se-ti fia viéti'a si curuni de fericire

Inim'a-mi ce te iubescé ti-mpletescé bucuros,

Lânga tine in vecia prin credintia si iubire

Inim'a mea multiamita se desmiérda multu voiosu, —

Cá-ci e datu de Provedintia omului de a iubi,

Ast'a e scopulu vietiei: — *fericitii si doi a fi!*

Rîmniculu-Saratu, 2 Apr. 1883.

Eufrosin'a Homoricénu Stoenescu.

Craias'a ieleloru.

(Reprodusu la Concertulu datu in onórea Asociatiunei Transilvane la Brasiovu in 29 Augustu n. a. c.)

PERSÓNELE :

Craias'a ieleloru (sopranu.) **Olufu** (baritonu.)
Mam'a lui Olufu (mezzosopranu.) **Nuntasii si ielele** (coru.)

Prologu :

Spre séra Olufu fugariú-oprí;
Din giurulu seu míi de síópte
Din vesele pagisci, din mândrele flori
I-i dícu se stea pe nópte.

Elu capu-si plecá pe-unu bustéanu betranu
Si somnulu pe ochi i se puse,
Candu díne-o parechia veniáú la elu
Pe aripi de véntu aduse.

Si un'a-i desmérda palitu-obrazu
Ér' cealalta dulce-i síoptescé :
„Ah! vin', o mândre teneru vin'
„Cu noi te 'nveselesce !

Si tainicu si blándu e glasulu loru,
Chiar' ríulu de-a curge 'ncéta,
Pescii stáu in locu uimiti
Si tace-a mierleloru céta.

Déca n'ar' fi fostu cocosiu desceptu.
Se cante sfêrstulu de nópte,
Olufu in codru ar' totu dormi
Vragitu de-a ieleloru síópte.

I.

In presér'a nuntii.

Cornlu :

In mare sórele s'ascunsu
L'a paserei cântare ;
Mâne voiosu va luminá
O mândra serbatóre.

Olufu :

Gatíti indat' fugarulu meu
Ce sbóra vulturesce,
La nunt'a mea din diori de dí
Unu óspe f-mi lipsescé !

Mam'a :

Remâi, o fíulu meu iubitu,
Vedí, nópte se arata !
Pe cine ore vei chiamá
In vreme-asia ciudata ?

Olufu :

Ah! vréu s'alergu si vréu se sboru
Colo in négr'a zare ;
Suntu bolnavu greu, si-unu tainicu doru
M'alunga 'n departare.

In diori candu firea suride blándu,
Candu mândrulu sóre s'arata,
Linu f-mi indreptu chinuitulu gându
Spre drag'a-mi multu adorata.

In diori, candu trecu prin câmpii si vái
Cu vesele flori gatite,
Gându-mi se 'ndrépta la ochii ei,
La pletele ei aurite.

Si ér' cându nópte strabatu mereu
Prin cei codrii fàra hotare,
Grabnicu sbóra gândulu meu
Spre o alta mândra fetióra.

Adêncu e peptu-mi petrunsu de doru
Si anim'a 'mi e ranita, —

Pân' nu voiu învinge acestu amoru,
Viéti'a 'mi e totu cernita.

Gatiti indat' fugarul meu
Ce sbóra vulturesce!

Mam'a :

Olufu! asculta sfatul meu!
Ah! nu plecá asia tardîu,
Candu umbla spirite rele!

Olufu :

Nu te teme, drumulu prin codru 'lu scin!

Mam'a :

De lunc'a din codru, iubite fiiu,
Se fugi, candu ceriu-i cu stele!...
Olufu remâi, cà-i prea tardîu!

Olufu :

Teama n'ai, suntu numai neguri usióre!

Acum alérga fugarul meu,
Cu-a mele gânduri amare!

Corulu :

Se duce murgulu cá vîntulu turbatu,
Preste câmpi nebuu elu apuca
Cu Olufu, care de grab' plecá
Nuntasi voiîndu s'aduca.
Cu totii mâne in diori de dî
La mândrulu jocu voiosi vomu fi.

II.

Nóptea in lunca.

Olufu :

Ce nópte lina!... Pe'n tinsulu ceru
Chiar' numai lun'a veghiaza;
Cuprinsa-i lunc'a de-unu dulce misteru
Si betranii copaci viséza.

Dar' colo ce vedu!... Unu albu vestmentu..
Minune! Ce este óre?
Fiori prin peptu-mi eu sîmtu trecîndu;
Incéta a mea resuflare.

Ielele :

Linu saltati acumu sorióre!

Olufu :

Unu cântecu s'aude... adêncu elu petrunde...
Suntu ielele mândre, ah fugi!.. te-ascunde!
Ici jóca cincî si trei cólea!
Si Craias'a-mi dice se mergu la ea!

Craias'a :

Vitézule Olufu, de ce te 'nfióri?'.
Cu mine te prinde in vesele hóri!

Olufu :

Adi nu-i iertatu si nu cutezu,
Cà-ci mâne 'a diori eu nunt'a mea serbezu!

Craias'a :

Camasia de-auru fie-ti voiu dá
Tiesuta la luna de maic'a-mea!

Olufu :

O, nu m'-amagi cu vorb'a t'a
Se jocu eu nu potu, desí asiu vrea!

Craias'a :

Olufu, asculta!... hai veselu la jocu,
Cà-ti voiu dá unu scutu mândru, menitu pe norocu!

Olufu :

Nu voiu, nu potu si nu cutezu,
Cà-ci mâne nunt'a mea serbezu.

Craias'a :

Si déca nu voiesci a-mi urmá
Mii de bóle te-oru sfásiá!

Olufu :

Ha! ajutoriu! acum m'a atinsu!
De man'a-i rece grozavu me sîmtiu cuprinsu.

Craias'a :

Ce-atingu odat' cu man'a mea
De-a mai traí va incetá.
Zadarnicu vei incercá-a fugi,
Sumetie! cà-ci mâne vei mori.

Olufu :

Alérg'-acuma, poternice smeu,
De reci fiori cuprinsu suntu eu!
Ah! fugi in graba, ah! fugi mereu...
Mormentulu negru e patulu meu!

III.

Diu'a de nunta.

Corulu :

Colo departe 'n resaritu
Dulci radie se ivescu,
Din blandulu somnu paduri si lunci
Voióse se trezescu.

Alu dílei falnicu domnitoriu
Sosesce ér' la noi
Si-o nóua viétiá dá la toti
Si-i face ér' violi.

A s'ale radie sînte-'n veci
Pe Domnulu 'lu vestescu;
Si-alungu chinuri si dureri
Din peptulu omenescu.

Mam'a :

De candu pe ceriu a resaritu
A noptiloru regina,
Asceptu pe fiiulu meu iubitu
Si anim'a-mi suspina.
Ah Olufu, de drumu-ti cu piedeci plinu
Grozavu! se-înfióra alu mamei sinu.

Din lupta grea învingatoriu
Esítá mândrulu sóre,
Si pentru tine, scumpu odoru,
Eu tremuru totu mai tare
Ah Olufu etc. etc.

Corulu :

Barbatii: Turnati la miedu, turnati la vinu,
Femeile: Candu vine Olufu la-alu mândrei sênu?

Mam'a :

Vedeti colo nuu scutu luciosu?
Sunati, sunati din coru voiosu.
E Olufu, fiiulu meu!
Vedeti cum se grabesce!
Intocmai cá sumetiulu sioimu
Elu vine voinicesce.

Corulu :

Éta-lu gonindu, cu pasu grabitu
Si murgu-i plinu de spuma!

Mam'a :

Iubite, fugariu-ti opresce!

Corulu :

Dar' unde-i coifulu auritu
Si spad'a-i vitegésca?
Din trupu-i sânge f-i sîruesce
Voinice, fugariu-ti opresce!

Mam'a :

Olufu, iubite, se-mi spui indatu,
De ce esci óre asia schimbatu?

Olufu :

Si cum se nu fiu spaimentatu,
Candu greu de iele-su farmecatu!

Mam'a :

Asculta-me, Olufu, odorulu meu,
Miresei ah! ce voiu spune eu?

Olufu :

Se-i spuî, cã am mersu la a lunei zare
Prin codrii adénci la vênátore.

Mam'a si Corulu :

Dar' unde-su ceialalti?.. Nuntasii ne-arata!

Olufu :

Chiar' unu nuntasiu me 'nsotiesce cu faþia ciudata.

Mam'a si Corulu :

Si care-i nuntasiulu adusu de tine?

Olufu :

Ah mórtea e, ce me chiama la sine!

Mam'a si Corulu :

Ah ve rugati cerescului portu
Elu cade... se îndóie; ah! Olufu e mortu!

Epilogu :

Voi teneri agefi, multu sumeti,
Unu sfatu luati in séma:
De codrii verdi in senine nopti
Ori care se aiba téma!...
Deci ve feriti de paduri si lanci,
Locasiulu ieleloru mândre!

Traducere de A. Barseanu.

CRESCEREA IGIENICA A COPILORU.

— Instructiuni poporale pentru mame. —

(Urmare.)

VIII. Semnele de sanatate ale copilului.

Unu copilu sanetosu, bine nutritu, are carne tare, extremitatile bine rotundite, pielea roscata, ochii viui, somnulu lui este liniscitu, scaunulu lui nu este greu si are colórea galbenusiului de oue, urin'a este de colóre cá ap'a si aprópe fãrà de odóre, elu se miþca cu vivacitate. Unu copilu reu nutritu slabesce, carnea lui devine móle, extremitatile (braþele si piciórele) pierdu din grosimea loru si pielea se incretiesce, atérna in diosu, mai cu osebite la faþia interna a extremitatiloru inferióre. Mai alesu celu din urma semnu trebuie se descepte atentiunea nóstra asupr'a unui neajunsu in alimentatiunea copilului, si trebuie se ne indemne la cantarea si la inlaturarea acelu neajunsu séu a bólei care causédia slabitiunea copilului.

Semnulu celu mai siguru de prosperare a copilului ni-lu da balanti'a. Cantarirea copilului repetata din candu in candu constata, daca copilulu este sanetosu, bine nutritu; si daca elu cresce intr'unu modu regulatu. In alte tieri numele se servescu adeseori de balantia pentru a controlá sanatatea prunciloru.

Unu copilu nou-nascutu cantaresce 3,250 pâna la 3,700 grame, in terminu mediu 3 kilograme si jumetate séu 2 oc'a si $\frac{3}{4}$. In cele de ântaiu díle dupa nascere copilulu pierde din greutatea sa 200 pâna la 300 grame séu 65 de dramuri pâna la 1 litra, din cauza cá intestinele (matiele) se golescu de materiile adunate in ele inaintea nascerei copilului. Dupa o septemana unu copilu sanetosu dobandesce éra greutatea ce a avutu in momentulu; nascerei si de atunci elu cresce regulatu cu 15 pâna la 40 grame pe di. Dupa 5 luni greutatea sa s'a indoitu, si unu copilu sanetosu, bine nutritu, care la nascere cantaresce 3,500 grame, trage atunci la cantaru 7,000 pâna la 7,500 grame sau 5 oc'a si jumetate pâna la 6 oc'a. La implinirea celui de ântaiu

anu alu vietiei copilulu sanetosu cantaresce in terminu mediu 9,600 grame sau 7 oc'a si diumetate.

Pentru constatarea greutatii copilului ne potemu servi de ori-ce balantia, cantarimu copilulu cu vestimintele lui inainte de a-lu scaldá, notamu greutatea, apoi 'lu desbracãmu, cantarimu osebitu vestimintele si scademu greutatea loru de greutatea dobendita mai inainte.

IX. Intiercarea copilului.

Copilulu se intiérca candu a implinitu unu anu; acésta regula nu este inse generala, ci candu impregiurarile ceru, unu copilu sanetosu se póte intiercá si intr'o etate mai mica, daca are dejã celu puçinu 8 dinti, si unu copilu mai slabu se póte intiercá in etatea mai mare de câtu de unu anu. Daca nu exista impregiurari grãve pentru grabirea intiercarii, se nu intiercamu copilulu in timpulu calduriloru celoru mari in lunile Juniu, Juliu si Augustu.

Se nu se intierce copilulu deodata si repede, ci se se pregatésca cu incetulu pentru schimbarea alimentatiunei. Acést'a pregatire se póte incepé de timpuriu; indata dupa esirea celoru de ântaiu 4 dinti potemu alaptá copilulu mai raru si a-i dá pe langa laptele mumei sau doicei, mici cantitati de supa de carne, de lapte de vaca fiertu amestecatu cu mici cantitati de apa fiérta sau cafea slaba, mai incolo câte puçinu ou fiertu cu zéma si aprópe de timpulu intiercarii grisú sau sago fiertu in lapte, fransela sau pesmeti muiati in lapte. Astfelu intiercarea nu va aduce nici o perturbatiune.

Daca copilulu se intiérca cu incetulu, mum'a sau doic'a n'are trebuintia de o cautare osebita, ci sinulu ei incetédia de sine a produce lapte. Daca intiercarea se face mai repede, atunci se se abtfe mum'a sau doic'a in timpu de câteva díle de beuturi si de mancari apóse, se manance puçinu, se iá o curatienea usióra, untu de ricinu, sare amara, foi de Sena (siminichia) sau radacina de reventu si se lege sinulu in susu acoperindu'lu cu bumbacu (cu vata) si stringendu-lu puçinu.

In cele de ântaiu 4 pâna la 6 luni dupa intiercare nutrimentulu de capetenie alu copilului se constee totu din lapturi: lapte dulce, lapte batutu séu covesitu, cafea slaba cu lapte, sago cu lapte, pesmeti sau franzela cu lapte, mamaliga cu lapte si afara de acést'a oue cu zéma, supa de carne cu grisú, cu oredu, cu taietiei, cu arpacasiu, cu franzela, cu trahana. In celu de ântaiu auu dupa intiercare se nu se dea copilului fructe (póme) nici mancari de postu. Puçine bóbe de struguri date unui copilu de curéndu intiercatu potu causá o bóla grava a intestineloru care aduce chiaru mórtea.

Daca copilulu are sete se i se dea apa curata, daca se póte apa de isvoru; copii sanetosi n'au trebuintia de vinu si nu este folositoriu a-i deprinde de timpuriu cu beuturi spirtóse; rachiulu inse este fórte vatamatoriu copiloru, — se nu li se dea nici o picatura de tiuica séu de altfelu de rachiú.

X. Ingrigirea copilului mai maricebu.

Dupa implinirea anului alu doilea se se nutrésca copilulu totu in modulu aretatu in capitolulu precedentu, la care se mai póte adaogá câte o bucata de pâne cu brandia, cu untu, sau uscata. Numai cu incetulu se mai póte deprinde copilulu cu legume gatite, mai alesu

cu fasole, cu carne, cu p me crude si cu mamaliga. Dupa ce a implinitu alu treilea anu alu vietiei p te se manance cu toti la m sa, este inse bine a nu i se sustrage atunci laptele nici in timpul postului.

Multi copii se bolnavescu si moru din cauza c  stomaculu loru nu p te suport  in timpu de mai multe septemai mancarea grea de postu si lips'a de lapte. De si mamalig'a gatita din malaiu sanetosu nu este vatematoria, nu trebuie se se nutreasca copii c  si  menii mari numai cu mamaliga, ci este necessariu a li se adaog  alte mancari nutritive, precum: brandia, lapte, oue, lapte batutu, fasole. Malaiulu devine si mai nutritivu daca in locu de a face dintr'ensulu mamaliga 'lu amestecamu cu farina de gr u sau de secara si c cemu p ne de malaiu. Pe-alocurea se face din malaiu p ne f rte hranit re si este de doritu c  pretutindeni se se c ca asemenea p ne, care va inlocui mamalig'a.  menii cari mananca multu timpu malaiu si mai alesu malaiu din cucuruzu stricatu, f ra alte alimente nutritive, se imbolnavescu adesea-ori de pelagra (pirlela, jupuela,) b la care arare-ori se vindeca, care aduce o jacere durer sa si m rte prematura.

In t te diminetiele se se spele obradiulu, capulu si g tulu copilului cu apa rece si se i se peptene perulu cu unu peptene desu. Copilulu se se scalde din candu in candu; celu pu inu odata pe septemana se i se spele totu corpulu cu sapunu si cu apa rece s u caldica; baetiloru se li se tundia perulu odata pe luna.

Copii se potu deprinde a purt  g tulu golu f ra basma.

Dela si se ani in susu  copii se m rga la sc la. Atunci se li se dea in timpul iernei vestminte si incaltiaminte mai bune.

In sc la se sc tia mantalele, seghiile, blanile, coj cele, palt nele, tartanele si se le at rne in cuiere, pentru c  se nu se infierbinte prea tare.

XI. Vaccinarea.

Singur'a mesura pentru aperarea copiiloru contr'a versatului este vaccinarea (altoirea) loru. Toti copii sanetosi se se altoesca celu pu inu intr'a trei'a si a patr'a luna a vietiei; se potu inse vaccin  si copii mai mici, dela d ue septemai in susu. Candu comun'a este bantuita de versatu sau candu versatulu a aparutu in comunele vecine, atunci se se vaccinedie f ra intar-diere si copii cei mai mici.

Copii se potu vaccin  totu anulu, prin urmare si  rn'a.

Vaccinatiunea bine facuta, nu numai c  nu aduce pentru sanetatea copiiloru nici unu pericolu, ci ea este un'a din bine-facerile cele mai mari; din ac sta cauza legea prescrie c  toti copii se fia vaccinati inainte de a implini primulu anu alu vietiei. Daca vaccinatiunea n'a prinsu, se se vaccinedie copilulu a dou'a  ra.

Copii vaccinati n'au trbuintia de nici-o ingrigire osebita; nici ei nici munn'a, ori doic'a loru, nu trebuie se schimbe alimentatiunea loru ordinaria; ei potu fi scosi din casa, potu fi spalati pe totu corpulu, afara de bra iele altoite. Ei trebuie paziti numai c  se nu se lov sca pustulele vaccinale (bubele altoiului) si se nu se scarpine, pentru c  se nu se inflamedie bra iulu.

Nu face nici unu reu copilului vaccinatu daca se i  dela elu vaccinu (altoiu) pentru vaccinarea altoru copii; din contra, se usiur dia inflamatiunea, in casu daca pustul'a este prea mare.

Vaccinulu luat de la unu copilu sanetosu, dela unu vitielu sanetosu, sau dela o vaca sanet sa, apera de o potriva in contra versatului.

In alu 8-lea anu alu vietiei, se se vaccinedie copii pentru a d ua  ra — se se revaccinedie.

(Va urm .)

ETICHET'A.

(Urmare.)

VI.

Florile si insemnatatea loru. — Parfumurile. — Colorile.

Florile inca au limb'a loru, pre carea nu o intielegu numai poetii.

Suntu flori d. e. pre cari tener'a nu le p te port  si suntu menite numai pentru muieri, pana candu altele  rasi suntu menite pentru tenere; asia d. e. urmat rele: ros'a alba, ea are insemnatatea neatingerei; verbin'a, simbolulu caratieniei; boboculu rosei si margaritarelulu a teneretiei; ceutifolia, a nevinovatiei; criulu albu, a curatieniei; betoni'a, a primaveriei etc., se potu porta de femeile tenere; insa de catra cele bebrane nu; c ci s'ar face o impressiune ridicol sa. Fl rea alba de iorgovanu, care are emblem'a teneretiei, se p te port  at tu de f ta, c tu si de muiere tenera; din contra iorgovanulu violetu e numai pentru muieri.

Luminarie'a si calcedonic'a se tienu de muieri; c ci aceste suntu emblemele iubirei parintiesci si asi  nu suntu pentru fete. Mir s'a se incununa cu myrtu seuu mirta (amorulu curatu) si fl rea aurantia (virginitatea). In timpul mai recinte se intrebuintiaza si ros'a alba.

Viol'a, care simbolis za modesti'a, e acomodata pentru ori-ce etate, asisderea si resed'a.

Ros'a selbatica, care simbolis za speranti'a, asisderea e fl rea teneretiei.

Ros'a de col re rosatica, ce simbolis za pre femeia tenera; ros'a galbena, ce simbolis za am rea in casatoria, mai departe fl rea de atrofia etc., suntu numai proprietatile muieriloru. T te florile rumene si infocate nu suntu pentru fete; nici dafinulu rose, nici garof'a rosia, nici fl rea capucina, nici maculu selbaticu; de rece t te simbolis za nesce s mtieminte pasionate.

Hortensi'a si crinulu de apa simbolis za recel'a si indiferentismulu; narcisulu si fl rea s relui, vanitatea — nici un'a nu e pentru fete.

Jeder'a (Hedera) si radacin'a n gra (Symphitum officinale) ins mna alipirea;  r'garof'a patata — prefacerea.

Laurulu se da numai barbatiloru invingatori si mari,  r' ramulu de olivu (masiinu) e simbolulu paceri.

Gentian'a ins mna superbi'a;  r' Crinulu (lilium) galbinu, mandri'a.

Scabi s'a, e fl rea veduveloru, si ins mna doliu. Cyprulu, are de simbolu intristarea;  r' anemon'a delasarea.

Viól'a galbena, insemnéza luxulu; tulip'a séu laléu'a, falnic'a; spiculu — abundanti'a (manosia) ér iacintulu (Polianthes tuberosa) deliciulu (buiacia). Acést'a are unu mirosu tare, încátu e destula un'a într'unu buchetu.

Fie-care soiu de rosa, are insemnătate deosebita.

Ros'a bengalica, insemnéza frumséti'a streina; ros'a de luna — inflorirea trecători'a; „rose tremière“ frumséti'a nobila; centifoli'a, bucuri'a; ér' ros'a de muschiu curiositatea.

Flórea de nea, insemnéza — presemne bune; finiculu — perseveranti'a; — pensée — suvenirea permanenta; georgin'a — simtialitatea; amoryllis — lucirea; ér' ment'a — vèrtutea. Cameli'a, are de simbolu frumséti'a neideala; iacintulu: — inlforirea si vescedirea; ros'a de ierichon — invierea; ér' rosmariulu — fidelitatea.

Aci avemu de observatu, cà tenerele fòrte pucine flori pórta pe vestiminte.

Ghirlandele cele lungi si dese, cari impodobescu hainele de balu, se gatescu numai pentru muieri.

Parfurmurile se tienu de toilette; inse numai atunci facu impresiune placuta, candu se intrebuintiéza in cantitate mica.

Parfumu celu mai bunu, inca devine neplacutu, déca cinev'a 'lu intrebuintiéza in mesura prea mare.

Suntu individi, cari nu suntu in stare se remana cincii minute in chili'a unde se resfira parfumu iritatoriu.

Moschusulu, ambr'a si patchuli suntu mai cu séma parfurmurile, de cari se ingrozescu ómenii nervosi.

Altcum o femeia „comme il faut“ nici candu nu folosese parfumi tari; cà-ci evita ori-ce — ce o-ar poté face abatatori'a la ochi; si apoi parfumu tare e mai abatatoriu, de câtu cea mai escentrica imbracaminte.

Parfurmurile fine si placute suntu urmatórele: viól'a, levendul'a, ixor'a, margaritariulu etc., inse nici intrebuintiarea acestor'a nu trebe se tréca in extremitati. Din aceste inca suntu destule cate-va picaturi pe càrpa.

Ca rufariele si imbracamintele nóstre se dobandésca unu parfum placutu si finu e consulta se asiediamu intre ele — „sachet“. — Nimicu mai respingatoriu, ca mirosulu de sapunu si mangalitu remasu in rufari'a. Togmai spre îndreptarea aceluia sersesce sachetulu, ce strabate rufari'a cu parfum placutu si discretu.

A vorbi despre còlori, nu e lucru usioru. De aceea numai câte-va reguli potemu statori. Colorile neutrale seau palide — fia mod'a câtu de ecsagerata, totu-de-a-un'a suntu mai destinsé, ca cele vióte si batatori'e la ochi.

Colorile cenusie de drap, vènetu deschisu, si violette, precum si colorile intunecate ca bordeau, olive, bronzé, vènetu inchisu, chaudron, facu o impresiune cu multu mai placuta, decatu colórea rosia, rose inchisa, vènetu-indigo, heliotrape, verde vioie etc., etc.

Altmintrea multu atèrna, si dela aceea, cà spre ce scopu se gatescu imbracamintea. Imbracamintele de strada suntu mai elegante, candu suntu negre si se gatescu din stoffe neutrale ori palide, pana candu pentru imbra-

caminte de balu ori serate se potu intrebuintia colorile cele mai abatatorie si vioie, fora cà se facemu asio cev'a pe cont'a elegantiei. O imbracaminte rosia ar' fi fòrte negustuósa pentru strada, pana candu in balu la o dama bruneta ar' face o impresiune nespusa.

Preste totu la alegerea imbracaminteloru (haineloru) colórea jóca rol'a cea mai insemnata. Asia d. e pentru cele brunete — suntu mai acomodate colorile rosii si galbine, pana candu celoru blondine se potu recomandá mai cu séma colorile vènete, verde deschise si adumbramentulu acelor'a. Colóre rose poté portá ori ce femeia tenera; asiderea si alba.

Femeile de etate midilicia, nu mai pórta colórea rosei; insa potu portá vènetu-deschisu, violetu-deschisu, albe etc. Ér' pentru femeile betrane remane totu adumbramentulu coloriloru intunecate, si dintre cele mai deschise colórea violeta. Atátu femeile mai tenere, câtu si cele mai betrane potu portá: colorii neutrale, cenusie, de drap, crème, ivoire etc.

(Va urmá.)

J. J. ARDELEANU.

Unu adio la Ardealu.

I.

O! Ardealu, tiér'a mea draga, tu gradina minunata,
Anim'a se rumpe 'n mine, candu gândescu: ce-ai fostu odata,
Cându gândescu la-acele tempuri ce-au sburatu si nu mai suntu,
Tèmpuri cându radie de glorié auriáu mândru-ti pamentu.
Cându Carpatii ce 'ncununa sènuulu teu desmerdatoriu
Eráu bráu ce'ncingeá trupulu dineloru d'albe din diori;
Cându copii tei o tiéra! cu multu doru se desmerdáu,
Si de-o sórte ne'ndurata a visá, ei nu sciáu;
Cându femeile romane nasceáu bracie de eroi,
Ér' virginele, cunune, impletiau la bravi vioi;
Si cându tu cá o gradina de flori hesperide plina
Ademeniái lumea larga, farmecái ochi si anima!

II.

Dar' a t'ale díle de-auru, au trecut si au peritu,
A peritu „seclulu ferice“ in care tu ai traitu; —
Astadi sènuulu teu e vescedu, patria dulce iubita,
Cá si flórea, ce e rupta, cá si anim'a sdrobita.
Adi „nitarea“ si „tacerea“ locuescu intr'alu teu sènu —
Si tu cá o parásita pl'angi si lasi câte-unu suspinu.
Pl'angi, candu vedi cá fii-ti astadi dormu in somnulu adéncitu
Si candu totulu representa sufletu mortu si potolitu.
Si tu pl'angi prea dulce mama, candu in minte tfe-ti vine
De-ai tei bravi, ce-au fostu odata suflete mari si sublime...
Si eu nu potu mai departe cá se stáu se te privescu,
Anim'a se rumpe 'n mine, — cà-ci privind-te gândescu:
La ale t'ale mândre díle, ce-au trecut si nu mai suntu...
Me ducu dar', cu a mea lira, sarutandu alu teu pamèntu.

(15 Iuniu 1883.)

S. P. SIMONU.

